

Brijanje, brade i zulufi

Nehemija Gordon

U Trećoj knjizi Mojsijevoj 19:27-28 nam je zapovedeno:

„Ne brijte kosu na slepoočnicama i ne nagrđujte krajeve svoje brade. Ne secite se po telu za mrtvacem i ne tetovirajte na sebi znakove. Ja sam Gospod.“

U ova dva stiha nam je zabranjeno da činimo ove četiri vrste „sečenja“:

1. Sečenje glave ili kose
2. Sečenje lica ili brade
3. Sečenje mesa
4. Ispisivanje znakova po telu.

Šta je tačno zabranjeno po ove četiri zapovedi? Da li se od nas traži da puštamo zulufe u stilu Elvisa Prislija? Ili „pe'ose“ (zulufe) u rabinskom stilu? Kako bismo razumeli ove četiri zapovedi, moramo da razmislimo o značenju reči u njihovom neposrednom književnom smislu u Trećoj knjizi Mojsijevoj, širem književnom smislu celog hebrejskog jezika, te o kulturi starog sveta u kojem je data Tora.

Hajde da započnemo sa prvom zapovedi između ostalih, sečenje kose na slepoočnicama. Skratiti kraj glave ne znači odseći glavu, nego odseći kosu na glavi. Naročito nam je zabranjeno skraćivanje „Pe'ah“ glave. Pe'ah se obično prevodi kao ćošak ili zuluf, ali zapravo znači strana ili ivica. Uvek je upravo to isto značenje reči Pe'ah u stotinama poglavlja Biblije na hebrejskom. Na primer:

„I za drugu stranu šatora, za severnu stranu (Pe'ah), dvadeset okvira.“
Druga knjiga Mojsijeva 26:20

„Zapadna strana (Pe'ah) biće Veliko more, od južne granice pa sve do ulaza u Emat. To je zapadna strana (Pe'ah).“ Knjiga proroka Jezekilja 47:20

„Zaokružiti kraj glave“ znači ošišati kosu sa strana glave. Mnogi biblijski komentatori povezuju ovo sa paganskim šišanjem „na času“. Frizura na času je stara frizura sa paganskim značenjem, koja se pravila tako što bi se stavila okrugla posuda na glavu, te bi se odsekla kosa koja je izvirivala.

Kada je zabrana šišanja kose ponovljena u četrnaestom poglavlju Pete knjige Mojsijeve, rečeno je:

„Ne secite se po telu niti se brijte između očiju za mrtvacem.“ Peta knjiga Mojsijeva 14:1-2

Iz razloga što većina ljudi nema nikakvu kosu „između očiju“, ova fraza se tumači kao kosa ispred glave, iznad očiju. Imajući ovo na umu, možemo da naučimo dve stvari iz Pete knjige Mojsijeve, poglavlja četrnaest. Kao prvo, saznajemo da se ova zabrana ne odnosi nužno na frizuru „na času“, nego na ćelavost na bilo kojoj strani glave. Kao drugo, vidimo da je ova zabrana napisana naročito u smislu tugovanja. To jest, zabranjeno je šišati se na ćelavo kao čin tugovanja „za mrtvim“. U starim vremenima, kada bi neko umro, njegovi najbliži su bili toliko pogođeni tim da su sekli kožu dok ne bi prokrvarili i brijali bi ćelava mesta na glavi.

Iako bi šišanje kose današnjem čitaocu kao čin tugovanja možda zvučao čudno, to je bila uobičajena navika u starom svetu. Zapravo, Tora dozvoljava ne-Izraelcima da obavljaju ovu prezrenu naviku tugovanja u određenim kontekstima. Tako čitamo o zarobljenoj ne-Jevrejkinji:

„i ona neka obrije glavu...i oplakuje svog oca i svoju majku mesec dana.“ Peta knjiga Mojsijeva 21:12-14

Kao čin milosti, Tora dozvoljava zarobljenoj paganskoj ženi da obrije glavu dok tuguje za nedavno ubijenim ocem i majkom (vidi i Peta knjiga Mojsijeva 20:13-14).

Stvaranje ćelavih mesta na glavi je običaj tugovanja koji proroci takođe spominju. Tako čitamo:

„Vaše praznike pretvoriću u žalost i sve vaše pesme u naricaljke. Staviću kostret oko svih bedara i učiniću da svaka glava oćelavi i da bude žalost kao za sinom jedincem, i kraj će tome biti kao dan pun gorčine.“ Knjiga proroka Amosa 8:10

„Ošišaj se do glave i obrij glavu zbog svojih sinova koji su tvoja najveća radost! Obrij glavu da budeš ćelava poput orla, jer tvoji sinovi odlaze od tebe u izgnanstvo!“ Knjiga proroka Miheja 1:16

Ovo su samo dva od mnogih stihova koji se odnose na stari običaj pravljenja ćelavih mesta po glavi kao čina tugovanja, povezanog sa naricanjem, skidanjem haljina i stavljanjem kostreti. Kulturni kontekst Treće knjige Mojsijeve 19 i Pete knjige Mojsijeve 14 „skraćivanja kose na slepoočnicama“ i „ćelavosti između očiju...za mrtvim“ znači da ne treba da brijemo glavu ili bilo koji drugi deo tela kao čina žaljenja ili tuge. U Trećoj knjizi Mojsijevoj 19 nigde ne piše da treba da puštamo zulufe ili konjske repove. Jedina stvar koja je zabranjena u Trećoj knjizi Mojsijevoj 19:27 jeste brijanje sa strane na glavi kao čina tugovanja. Da je neko hteo da obrije glavu iz stilskih razloga, ne bi bilo zabrane.

Do sada smo videli da je Izraelcima zabranjeno da se seku po telu i briju delove glave u činu tugovanja „za mrtvima“. U Trećoj knjizi Mojsijevoj 21 čitamo o sličnoj zabrani koja se posebno odnosi za Koene (Aronove potomke). U Trećoj knjizi Mojsijevoj 21 Koenu je zabranjeno da postane ritualno nečist od mrtvih sa izuzetkom neposredne rodbine. Nakon navođenja rodbine od koje Koen može da postane nečist, čitamo:

„Od sveštenika da se niko ne onečisti za mrtvacem u svom narodu. Sveštenici neka ne briju svoju glavu i neka ne podrezuju krajeve svoje brade i neka se ne seku po telu.“ Treća knjiga Mojsijeva 21:4-5

Kontekst ovog odlomka jeste eksplicitno onečišćenje za mrtvim. U ovom slučaju, Koenu su zabranjeni različiti obredi tugovanja. Ne samo da im je zabranjeno dolaziti u dodir sa preminulim prijateljima, nego im je zabranjeno da se onečiste pravljenjem ćelavih mesta na glavi, brijanjem brada, te sečenjem kože. Ovde vidimo da su tri zabrane iz Treće knjige Mojsijeve 19 i Pete knjige Mojsijeve 14 ponovljene u Trećoj knjizi Mojsijevoj 21. U sva tri odlomka kako implicitni tako i eksplicitni kontekst se odnosi na obrede tugovanja. Svaka osoba u stara vremena je znala da sečenje kože ili brijanje glave predstavlja čin tugovanja, a upravo ti činovi tugovanja su zabranjeni u Trećoj knjizi Mojsijevoj 19. Iako konotacija tugovanja o sečenju tela i brijanju nije očigledna savremenom čitaocu, mi vidimo da sama Tora, kao i kasniji proroci shvataju da su sečenje tela i brijanje glave karakteristični činovi tugovanja zajedno sa plakanjem i nošenjem kostreti.

Vredno je pažnje da se nazirej zaklinje da neće brijati glavu (Četvrta knjiga Mojsijeva 6:5). Na kraju perioda uzdržavanja, nazirej brije celu glavu, čitamo: *„Neka nazirej na ulazu u šator od sastanka obrije znak nazirejstva koji mu je na glavi, neka uzme kosu koja je znak njegovog nazirejstva i stavi je na vatru koja gori pod žrtvom zajedništva.“* Razlog zašto je nazireju dozvoljeno da obrije celu glavu jeste to što on to ne radi kao čin tugovanja. Na sličan način, u Drugoj knjizi Samuilovoj 14:26 čitamo da je Avesalom, sin kralja Davida, puštao kosu da raste, a zatim bi je šišao svake godine. Ponovo, to nije bio čin tugovanja i zato je bilo dozvoljeno brijanje glave.

S obzirom na to da je uništavanje/ brijanje brade spomenuto u kontekstu zabranjenog obreda tugovanja i u Trećoj knjizi Mojsijevoj 19 i

21, moramo da se zapitamo da li je brijanje brade takođe zabranjen obred tugovanja? Drugim rečima, da li je zabrana uništavanja/brijanja brade uopštena zabrana za sve prilike ili je samo zabranjeno kao čin tugovanja ili žaljenja.

Možda je prva tvrdnja koja se odnosi na brijanje brade ritual čišćenja Metsora ili „gubavca“. U Trećoj knjizi Mojsijevoj 14:9 čitamo „*Sedmog dana neka obrije svu kosu, bradu i obrve. Neka obrije sve dlake i neka opere svoju odeću i okupa se u vodi, i biće čist.*“ Vidimo da se u određenim kontekstima od osobe zahteva da obrije bradu i da to čak predstavlja čin čišćenja. Slično tome, čitamo o posvećenju Levita: „*Ovako ćeš ih očistiti: poškropi ih vodom koja čisti od greha, a oni neka obriju celo svoje telo, neka operu svoju odeću i očiste se od greha.*“ (Četvrta knjiga Mojsijeva 8:7). Ponovo vidimo da je brijanje brade i svih dlaka ne samo dopustivo nego može da bude i čin čišćenja. Nasuprot tome, zabrana u Trećoj knjizi Mojsijevoj 19 se odnosi na brijanje glave i brade u činu tugovanja!

Iz mnogih biblijskih odlomaka je jasno da je brijanje brade bio čin tugovanja u starim vremenima. Na primer, u Knjizi proroka Jeremije čitamo o grupi seljaka koji su žalili za uništenjem Hrama: „*Došli su ljudi iz Sihema, Soloma i Samarije, osamdeset ljudi obrijane glave, razderanih haljina i isečeni po telu, noseći u rukama prinose od žita i tamjan da to prinesu u Gospodnjem domu.*“ (41:5). Vidimo da su ti seljaci tugovali i zato su pocepali svoje haljine, sekli kožu i obrijali brade. Očigledno je onda i brijanje bio čin tugovanja zajedno sa cepanjem odeće i sečenjem kože.

Činjenica da je brijanje bilo čin tugovanja može da rasvetli prilično nejasan odlomak koji je do sad imao suprotna objašnjenja. U Drugoj knjizi Samuilovoj 9:1-4 (*u našem prevodu Biblije to je poglavlje 10*) čitamo da je David poslao izaslanike Anunu kralju Amosa kako bi ga

utešili zbog smrti njegovog oca. Iz nekog razloga je Anun postao ubeđen da Davidovi izaslanici nisu došli da ga uteše nego da izvide zemlju. Neobičnim činom kažnjavanja odlučio je da im dopola odseče brade i pošalje ih ponižene nazad u Izrael. Tako čitamo:

„...Davidove sluge su došle u zemlju Amonovih sinova. Ali knezovi Amonovih sinova rekli su svom gospodaru Anunu: „Zar misliš da je David poslao svoje sluge da te teše zato što želi da oda počast tvom ocu? Zar nije David poslao svoje sluge kod tebe da bi ispitao grad i izvideo ga, pa ga onda razorio?“ Tako je Anun uhvatio Davidove sluge, obrijao im pola brade i odsekao haljine dopola, sve do zadnjice, pa ih je tako poslao nazad.“ Druga knjiga Samuilova 10:2-4

Sve do sada se smatralo čudnim što su Anun i njegovi savetnici smatrali da su Davidovi izaslanici špijuni, bez nekog opravdanog razloga. Još je čudnija bila njegova reakcija kada je otkrio špijune i odsekao im brade. Imajući na umu da su stari ljudi brijali brade u činu tugovanja „za mrtvima“, postaje jasno zašto su Anunovi savetnici posumnjali da Davidovi tešitelji nisu došli da izjavljuju saučešće. Verovatno su Anun i njegove pristalice sedele na kraljevskom sudu sa pocepanom odećom, isečenom kožom i obrijanih brada. Kada su Davidovi ljudi došli s dugim bradama Anunovi savetnici su pretpostavili da nisu došli da tuguju za mrtvim kraljem nego da izvide zemlju. Da su zaista dolazili da tuguju za mrtvim kraljem, obrijali bi svoje brade. Kako bi ih naučili da poštuju umrle i istovremeno ih ponize, Anun je naredio da im se brade odseku dopola!

Tako zaključujemo da Treća knjiga Mojsijeva 19:27-28 i 21:4-5, kao i Peta knjiga Mojsijeva 14:1-2 zabranjuju četiri različita čina tugovanja. To su:

- 1) Pravljenje ćelavog mesta na glavi kao čina tugovanja
- 2) Brijanje brade kao čina tugovanja

- 3) Sečenje tela kao čina tugovanja
- 4) Pisanje po koži kao čina tugovanja

Zanimljivo, pravljenje tetovaža kao čina tugovanja se najmanje spominje s liste. Spominje se samo jednom u Trećoj knjizi Mojsijevoj 19:28, a zatim se više nikada ne aludira na to u Tanahu (Starom zavetu). Spominje se pisanje na koži kao čin posvećivanja Gospodu (Isaija 44:5), ali nigde više kao čin tugovanja. Ipak običaj ispisivanja imena voljenih umrlih u obliku tetovaže još uvek postoji do današnjeg dana. Nedavno je ovaj običaj postao zanimljiv javnosti kada se saznalo da vatrogasci i policajci iz Nju Jorka iscrtavaju tetovaže po telu u znaku sećanja na svoje preminule kolege.

Na slici: Tetovaža u znak sećanja na žrtve 11. septembra. Tetovaže posvećene mrtvima su postojale i pre Tore, i zabranjene su u Trećoj knjizi Mojsijevoj 19:28.

Prevod: www.creation6days.com